

KA DERĖTŲ ŽINOTI APIE “LIVING WILLS”

Terminui “Living Will” lietuvišką atitikmenį rasti gana sunku. Viena vertus, nepaisant jo sudedamosios dalies “Will” (verčiama kaip “testamentas”), šis dokumentas neturi nieko bendra su palikimu ir turtais klausimais. Jo negalima vadinti ir įgaliojimu (“Power of Attorney”), kadangi iš esmės jis nėra taikomas konkrečiam asmeniui. “Living Will” leidžia iš anksto pareikšti savo pageidavimus dėl medicininės priežiūros bei gydymo. Šiame dokumente galima aiškiai nurodyti, kokio gydymo pageidautumėte ir kokio -nepageidautumėte, jei dėl ligos ar nelaimės atsidurtumėte tokioje padėtyje, jog savarankiškai negalėtumėte priimti panašių sprendimų. Beje, “Living Will” nėra vienintelis tokio dokumento pavadinimas ir skirtingose valstijose galite susidurti su skirtingais dokumentais bei jų pildymo procedūromis, tačiau esmė turėtų būti ta pati – savo konkrečių norų dėl medicininės priežiūros išsakymas.

Kaip ir testamento atveju, nėra teisinga manyti, jog “Living Will” reikalingas tik pagyvenusiems ar jau rimtai susirgusiems žmonėms – jis taip pat gali būti naudingas “apsidraudžiant” nuo netikėtų nelaimingų atsitikimų bei ūmaus sveikatos pablogėjimo atvejais. “Living Will” (ir visus kitus panašius dokumentus) gali sudaryti kiekvienas bent 18 metų sulaukęs asmuo.

Sudarytas “Living Will” įsigalioja tuomet, kai medikai nustato, jog asmuo nebėra pajėgus savarankiškai spręsti dėl savo tolesnės priežiūros bei gydymo. Paprastai tai įmanoma dviem atvejais:

- Jei asmuo nėra pajėgus suprasti gydymo/priežiūros esmės bei pasekmių ir/arba
- Asmuo negali suprantamai išreikšti savo norų (dėl sutrikusios kalbos, judesių ir pan.)

Jei sudarėte “Living Will” ir jo patys neatšaukėte, šis dokumentas galios visą Jūsų gyvenimą. Jei norėtumėte pakeisti arba atšaukti sudarytą dokumentą, galite padaryti tai bet kuriuo metu, tačiau turėtumėte pasirūpinti, kad apie tai žinotų, pvz., Jūsų giminaičiai, advokatas bei gydytojas. Retais atvejais, jei iškiltų abejonių dėl Jūsų psichinės sveikatos bei gebėjimo suprasti, ką reiškia sudarytas dokumentas tuo metu, kai jį surašėte, “Living Will” gali būti užginčytas teisme, tačiau tokiu atveju jį užginčijęs asmuo turėtų pateikti svarius įrodymus dokumento nenaudai. “Living Will” taip pat gali būti svarstomas teisme, jei jis, tarkime, nėra tinkamai patvirtintas ar paliudytas, tačiau netgi tuomet, dažniausiai, asmens norai laikomi pernelyg gerbtiniais, kad būtų ignoruojami vien dėl techninių klaidų.

Be “Living Will”, egzistuoja ir kitas panašaus pobūdžio dokumentas, kurio pagalba galima įgaluoti savo pasirinktą asmenį priimti Jūsų vardu sprendimus dėl medicininės priežiūros bei gydymo, jei patys to daryti nesugebėtumėte. Tai – vadinamasis “Durable Power of Attorney for Health Care” (įgaliojimas medicininės priežiūros klausimais). Tokiu būdu, Jūs įgaliotinis/-ė (gali būti vadinami “Health Care Proxy”, “Surrogate” arba “Attorney-in-Fact”) įgija teisę ne tik priimti sprendimus Jūsų vardu, bet taip pat ir sekti, kad būtų vykdomi Jūsų anksčiau pareikšti norai. Būtent dėl šios priežasties patariama sudaryti abu dokumentus – tiek “Living Will”, tiek – “Power of Attorney”. Beje, kai kuriose valstijose abu minėti dokumentai yra iš anksto apjungiami į vieną ir sudaro vadinamąją “Advance Directive” (arba išankstinį nurodymą medicininiais klausimais).

Pažymėtina, kad, panašiai kaip ir “Living Wills”, įgaliojimai gali būti panaikinti teisme. Tai paprastai įvyksta tuomet, jei atsiranda rimtas pagrindas manyti, jog Jūsų įgaliotinis nesielgia taip, kaip būtų geriausia Jums arba nepaiso Jūsų išsakytų nurodymų. Tuomet teismas turėtų paskirti kitą Jūsų valios vykdytoją (“alternate agent”). Įgaliojimas taip pat gali automatiškai netekti galios skyrybų atveju, jei įgaliotas asmuo buvo Jūsų sutuoktinis /ė.

Pagaliau, greta formalių “Living Wills” bei įgaliojimų, egzistuoja ir kiti dokumentai, atliekantys tą pačią funkciją, tačiau išoriškai atrodantys patraukliau ir, tokiu būdu, sukeliantys mažiau neigiamų emocijų, neatsiejamų nuo minčių apie savo silpnumą bei mirties neišvengiamybę.

Daugelyje valstijų (įskaitant IL, MI, PA, FL, NY, CA) yra pripažįstamas vadinamasis “Penkių Norų” (“Five Wishes”) dokumentas, kuris, nors ir reikalauja formalaus paliudijimo, iš esmės neturi nieko bendra su oficialiais, advokatų naudojamais terminais ir leidžia paprastai nusakyti pagrindinius dalykus: paskirti įgaliotinį medicininei priežiūrai, išsakyti savo nurodymus, įskaitant norimą komforto bei patogumų lygį gydantis, taip pat – kaip norėtumėte, kad su Jumis būtų elgiamasi. Pažymėtina, jog šiame dokumente daug dėmesio skiriama ne tik asmens buitinių bei gydymo reikmių, tačiau taip pat - emocijų poreikių patenkinimui (pvz., galite palikti žinutę artimiesiems bei aprašyti, kaip norėtumėte, kad kiti Jus prisimintų po mirties). Čia taip pat leidžiama pateikti nurodymus dėl laidotuvių ir organų donorystės. Daugiau informacijos apie “Penkių Norų” dokumentą galima rasti Internete, adresu www.AgingWithDignity.org.

Pagal amerikiečių žiniasklaidą parengė Vaida Maleckaitė.